

Joan Miró, Ζωγραφική Fratellini, τρία πρόσωπα, 1927.

Η σημαντική μοντερνίστρια ποιήτρια Cecília Meireles

Η Cecília Meireles (Σεσίλια Μείρέλες), που αναγνωρίζεται σήμερα από όλους ως μια από τις σημαντικότερες ποιήτριες της Βραζιλίας, γεννήθηκε τον Νοέμβριο του 1901 στο Ρίο ντε Ιανείρο. Έχασε σε μικρή ηλικία τους γονείς της, γεγονός που σημάδεψε βαθιά τη ζωή της αλλά φυσικά και την ποίησή της, και έτσι μεγάλωσε με τον παππού και τη γιαγιά της. Σε πολύ μικρή ηλικία, μόλις 16 ετών, έγινε καθηγήτρια και άρχισε να διδάσκει στη Δημόσια Εκπαίδευση.

Το 1919 δημοσιεύτηκε η πρώτη της συλλογή, τα *Φαντάσματα*, και απέσπασε πολύ θετικές κριτικές. Από το 1923 και μετά γίνεται φανερό στα έργα της η επίδραση του μοντερνισμού, που δίνει στα ποιήματά της έναν τελείως προσωπικό –αρκετές φορές οραματικά ελεγειακό και άλλοτε τρυφερά (αυτοειρωνικό ή εξομολογητικό– τόνο: *Ποτέ πια...* και *Ποίημα των Ποιημάτων* (1923), *Παιδί αγάπη μου* (1924), *Μπαλάντες για τον Βασιλιά* (1925).

Από το 1925 ως το 1939 αφοσιώθηκε, με ιδιαίτερη αγάπη και με όλες της τις δυνάμεις, στις διάφορες εκπαιδευτικές της δραστηριότητες και δημοσίευσε πολλά βιβλία για παιδιά και νέους, ενώ το 1934 ίδρυσε την Παιδική Βιβλιοθήκη στο Ρίο ντε Ιανείρο.

Το 1939 εκδόθηκε μια από τις πιο σημαίνουσες ποιητικές συλλογές της: το *Ταξίδι*, που δείχνει τη βαθιά ωριμότητά της και την πρωτοτυπία της ποιητικής της, καθώς και την τεχνική και μορφοποιητική δεινότητά της. Ακολούθησαν οι συλλογές: *Ακαθόριστη Μουσική* (1942), *Απόλυτη Θάλασσα* (1945), *Φυσική Προσωπογραφία* (1949), ...*Ποιήματα Γραμμένα στην Ινδία* (1962), *Solombra* (1963), *Η Αυτό ή Εκείνο* (1964) κ.ά.

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στη συλλογή της που θεωρείται η πιο γνωστή, τη *Romanceiro da Inconfidência*, ένα επικό-επιπολιτικό ποίημα που αφηγείται με υποβλητικό ύφος και κατασκευαστική ευλυγισία την τραγική ιστορία του εθνικού ήρωα Tiradentes, καθώς επίσης και στα *Άσματα*, που εκδόθηκαν μετά το θάνατό της και σηματοδοτούνται, σαν ποιήματα της ωριμότητάς της, από ένα φιλοσοφικού τύπου άνοιγμα στον κόσμο.

Ασχολήθηκε επίσης για αρκετά χρόνια με τη δημοσιογραφία, και ως σύζυγος διπλωμάτη πραγματοποίησε πολλά ταξίδια και έμεινε αρκετό καιρό σε διάφορες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, ιδίως στη Λισαβόνα, την οποία αγαπούσε ιδιαίτερα. Έγραψε ακόμα διάφορα αφηγηματικά έργα: λυρικές πρόζες για τα παιδικά της χρόνια, τα ταξίδια της, καθώς και χρονικά και αναμνήσεις. Πέθανε τον Νοέμβριο του 1964, στο Ρίο ντε Ιανείρο.

Οκτώ ποιήματα της Cecilia Meireles

Μετάφραση από τα πορτογαλικά: Αντρέας Παγουλάτος

ΠΟΛΕΜΟΣ

Τόσο είναι το αίμα
 που οι ποταμοί αφήνουν το ρυθμό του,
 κι ο ωκεανός παραληρεί
 κι αποβάλλει τους κόκκινους αφρούς.
 Τόσο είναι το αίμα
 που ως κι η σελήνη εξεγείρεται τρομερή,
 και πλανιέται σε ήρεμους τόπους,
 υπνοβάτης από φωτοστέφανα κόκκινα σαν αίμα,
 με τη φωτιά της κόλασης στις μπούκλες της.
 Τόσος είναι ο θάνατος
 που ούτε τα πρόσωπα αναγνωρίζονται, δίπλα δίπλα,
 και τα κομμάτια από κορμιά είναι εκεί
 σαν άχρηστα κούτσουρα.
 Αχ, τα δάχτυλα με βέρες χαμένα στη λάσπη...
 Τα μάτια που δεν ανοιγοκλείνουν πια απ' τη σκόνη...
 Τα στόματα με μηνύματα χαμένα...
 Η καρδιά δοσμένη στα σκουλήκια, μέσα σε χοντρές στολές...
 Τόσος είναι ο θάνατος
 που και μόνο οι ψυχές θα έφτιαχναν κολόνες,
 οι αδιάφορες ψυχές...
 – και θα 'φταναν στ' αστέρια.

Κι οι μηχανές μ' ανοιγμένα σπλάγχνα,
 και τα πτώματα ακόμη οπλισμένα,
 κι η γη με τα λουλούδια της να φλέγεται,
 κι οι ποταμοί σκιαγμένοι σαν τίγρεις, με τις κηλίδες τους,
 κι αυτή η θάλασσα η τρελαμένη από πυρκαγιές και ναυάγια,
 κι η σελήνη τρελή από τη μαρτυρία της,
 κι εμείς κι εσείς, απαλλαγμένοι,
 κλαίγοντας, λίγο, πάνω από φωτογραφίες,
 – όλα είναι φυσικά να εξοπλίζεις και ν' αποπλίζεις σκαλωσιές
 ανάμεσα σ' αργούς καιρούς,
 να ονειρεύεσαι αρχιτεκτονικές.

ΧΑΡΤΗΣ ΑΝΑΤΟΜΙΑΣ: ΤΟ ΜΑΤΙ

Το Μάτι είναι ένα είδος σφαίρας,
είναι ένας μικρός πλανήτης
με ζωγραφιές στην έξω πλευρά.
Πολλές ζωγραφιές:
γαλάζιες, πράσινες, κίτρινες.
Είναι μια λαμπρή σφαίρα:
μοιάζει με κρύσταλλο,
είναι σαν ενυδρείο με φυτά
σχεδιασμένα έξυπνα: φύκια, σαργάσα,
θαλασσινές μικρογραφίες, παραλίες, βράχοι, ναυάγια και χρυσά ψάρια.

Μα από μέσα υπάρχουν άλλες ζωγραφιές,
που δε φαίνονται:
μερικές είναι εικόνες του κόσμου,
άλλες είναι επινοημένες.

Το Μάτι είναι από μέσα ένα θέατρο
και κάποτε, είτε ηθοποιοί, είτε σκηνές,
και κάποτε είτε εικόνες, είτε απουσίες,
σχηματίζουν, στο Μάτι, δάκρυα.

ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΤΙΠΟΤΕ ΝΑ ΞΕΧΑΣΟΥΜΕ

Δεν πρέπει τίποτε να ξεχάσουμε:
ούτε την ανοιχτή βρύση ούτε τη σβησμένη φωτιά,
ούτε το χαμόγελο για τους δυστυχισμένους
ούτε την προσευχή για κάθε στιγμή.

Δεν πρέπει να ξεχάσουμε να δούμε τη νέα πεταλούδα
Ούτε τον παντοτινό ουρανό.

Αυτό που πρέπει να ξεχάσουμε είναι το πρόσωπό μας,
το όνομά μας, ο ήχος της φωνής μας, ο ρυθμός του σφυγμού μας.

Αυτό που πρέπει να ξεχάσουμε είναι η μέρα η φορτωμένη από πράξεις,
η ιδέα ανταμοιβής και δόξας.

Αυτό που πρέπει είναι να 'μαστε σαν να μην υπήρχαμε πια,
ενώ μας κατασκοπεύουν τα ίδια μας τα μάτια
τα αυστηρά μαζί μας, αφού τα υπόλοιπα δε μας ανήκουν.

(1962)

ΘΑΛΑΣΣΟΓΡΑΦΙΑ

Η βάρκα: μαύρη πάνω απ' το γαλάζιο.

Πάνω απ' το γαλάζιο τα ψάρια είναι μαύρα.

Σχεδιάζουν μαύρες θηλιές τα δίχτυα, πάνω απ' το γαλάζιο.

Πάνω απ' το γαλάζιο, τα ψάρια είναι μαύρα.

Μαύρες είναι οι φωνές των ψαράδων,
βγάζοντας λέξεις απ' το γαλάζιο.

Είναι το τελευταίο γαλάζιο της θάλασσας και τ' ουρανού.

Η νύχτα έρχεται πια, απ' τα μέρη της Μπούρμα,
κατάμαυρη,
βρεγμένη απ' το γαλάζιο:

– η νύχτα που φτάνει κι αυτή απ' τη θάλασσα.

ΝΥΧΤΑ

Τόσο κοντά!
Τόσο μακριά!
Πού είναι
η έρημος;
Κάποτε
απαντά,
κοντά,
μακριά.
Αλλά μετά

κρύβεται.
Είμαστε ένα
Ή δύο;
Κάποτε
κανείς.
Κι έπειτα
πολλοί.

Η ζωή
ξεχειλίζει
απ' όλες
τις γωνιές.
Ξυπνάει
με τρόπους
καθαρού
μεγαλείου.
Ψάχνω
το στόχο μου:
ορίζοντας
σκοτεινός:
τοίχος
τριγύρω.
Στο σκοτάδι
χάνομαι.
Πού αυτό
με φέρνει;
Ρωτώ τον Θεό αν είμαι ζωντανή,
αν ονειρεύομαι ή είμαι ξύπνια.
Χείλη του Θεού...
Ευαίσθητο πλήκτρο.

ΑΠΟΛΥΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ήταν από πάντα η θάλασσα
Κι αρχαία πλήθη με σπρώχναν προς αυτήν
σαν ένα ξεχασμένο πλοίο.

Τώρα θυμάμαι πωςμίλαγαν
για την εξέγερση των ανέμων,

για ιστία, σχοινιά, σίδερα,
ναυαγισμένες σειρήνες.

Και το πρόσωπο των προγόνων μου έπλεε
στις θάλασσες της Ανατολής, με τα κοράλλια και τα μαργαριτάρια τους,
και στις σκληρές, παγωμένες θάλασσες του Βορρά.

Τότε, είναι μ' εμένα που μιλούν
είμαι εγώ που πρέπει να πάω προς αυτούς.
Γιατί δεν υπάρχει πια κανένας,
όχι, δεν θα υπάρξει πια κανένας,
τόσο αποφασισμένος ν' αγαπά και να υπακούει στους νεκρούς του.

Και πρέπει να ψάξω τους πνιγμένους μακρινούς θείους μου.
Πρέπει να τους φέρω δίχτυα από προσευχές,
αγρούς που άλλαξαν σε βέλα,
υπερφυσικές βάρκες
με ψάρια αγγελιοφόρους
κι άγιους θαλασσινούς.

Και μένω ζαλισμένη,
ξύπνια ξάφνου σε παραλίες ταραχώδεις.
Και με πιέζουν, και δεν μ' αφήνουν να κοιτάξω ούτε το ρόδο των ανέμων.
«Εμπρός! Στ' ανοιχτά!
Απελευθερώστε το κορμί σας απ' το εύθραστο μάθημα της άμμου!
Στη θάλασσα! Ανθρώπινη πειθαρχία για την υπόθεση της ζωής!»

Το αίμα μου κατανοεί αυτές τις ισχυρές φωνές.
Η μονότονη αντοχή της γης,
μας παρουσιάζεται αδύναμη αυταπάτη.
Θέλουμε τη μεγάλη αυταπάτη της θάλασσας,
πολλαπλασιασμένη από τις θηλιές του κινδύνου.

Θέλουμε τη ρωμαλέα της μοναξιά,
μια μοναξιά απ' όλες τις μεριές,
μια ανθρώπινη απουσία που 'ναι αντίθετη στο χυδαίο μυρμηγκιασμα του κόσμου,
και δίνει το χρόνο ακέραιο, λευτερωμένο απ' τις καθημερινές μάχες.

Η ηρωική ανάσα της θάλασσας έχει το μυστικό της πόλο,
που οι άνθρωποι αισθάνονται, γοητευμένοι και φοβισμένοι.

Η θάλασσα δεν είναι παρά η θάλασσα, στερημένη από στηρίγματα,
που σκοτώνεται και που ανακτά δυνάμεις,
που τρέχει σαν ένας γαλανός ταύρος μετά απ' τη σκιά του,
που ορμά με αντρεία ενάντια σε κανέναν,
που νιώθει μετά καθαρή σκιά του εαυτού της,
νικημένη από τον εαυτό της. Είναι η άσκησή της η μεγάλη.

Δεν έχει ανάγκη απ' το σταθερό πεπρωμένο της γης,
αυτή που είναι συγχρόνως
η χορεύτρια κι ο χορός της.

Έχει ένα βασίλειο μεταμορφώσεων, για εμπειρία:
το σώμα της είναι το δικό της παιγνίδι,
και η παιγνιώδης αιωνιότητά της
δεν είναι μονάχα δωρεάν: αλλά και τέλεια.

Ανακατεύει τις μεγάλες της αντιθέσεις:
επικό άλογο, λεπτή ανεμώνη,
αφήνεται σε όλα, τα περιφρονεί όλα,
στηρίζει με τον καταπληκτικό ρυθμό της
κήπους, αστέρια, ουρές, κεραίες, μάτια,
αλλά είναι μαδημένη, τυφλή, γυμνή, κυρία μονάχα του εαυτού της,
απ' το αμετάκλητό της μεγαλείο απογυμνωμένη.

Δεν ξεχνά πως δεν είναι παρά νερό, ξεδιπλώνοντας τα οράματά της:
νερό με όλες τις δυνατότητες,
αλλά χωρίς καμία αδυναμία.

Και έτσι σαν νερό να μου μιλά.
Μου ρίχνει κοχύλια σαν ανάμνηση της φωνής της,
και αστερίες εξαγριωμένους, σαν πρόσκληση στο πεπρωμένο μου.

Δεν με καλεί για να πλέω στην επιφάνειά της
ούτε μέσα της:
αλλά για να γίνω αυτή η ίδια. Είναι το μεγαλύτερό της δώρο.

Δεν θέλει να με πάρει όπως άλλοτε τους θείους μου,
ούτε να μ' οδηγήσει αργά,
σαν τους προγόνους μου με το σταθερό και γαλήνιο βλέμμα.

Με δέχεται μονάχα αλλαγμένη ανάλογα με τη φύση της:
πλαστική, ρευστή, διαθέσιμη,
παρόμοια με το εαυτό της μες σ' ένα σταθερό μονόλογο,
χωρίς απαιτήσεις της αρχής ή του τέλους,
απελευθερωμένη από γη κι ουρανό.

Κι εγώ που είχα έρθει φρόνιμα
για να ψάξω παρελθόντες ανθρώπους,
προαισθάνομαι πως γελάστηκα,
πως υπάρχουν άλλες τάξεις που δεν κατανοήθηκαν·
πως ένα άλλο στόμα μιλούσε: όχι μονάχα αυτή απ' τις αρχαίες νεκρές,
κι η θάλασσα που σ' αυτήν μ' έστειλαν δεν είναι μόνον αυτή η θάλασσα.

Όχι μόνον αυτή η θάλασσα που ηχεί στα τζάμια μου,
αλλά μια άλλη που της μοιάζει
όπως μοιάζουν οι σιλουέτες στα κοιμισμένα όνειρα.
Είναι ανάμεσα στο νερό και τ' αστέρι που μελετώ τη μοναξιά.

Και θυμάμαι την κληρονομιά μου από σχοινιά και άγκυρες,
και θεωρώ πως όλα είναι υπεράνθρωπα.
Κι αυτή η θάλασσα ορθώνει για μένα
μια τρομερή όψη.

Και οπισθοχωρεί λέγοντάς μου όσα έχω ανάγκη.
Και γίνεται αμέσως ένα μικρό πολυθόρυβο κοχύλι,
υγρή και ασταθής κηλίδα,
γαλανό κύτταρο που εξαφανίζεται
στο βασίλειο μιας άλλης θάλασσας:
αχ! της Απόλυτης Θάλασσας.

ΒΡΑΔΙΝΟ

Γυρίζω το κεφάλι μου προς το βουνό
κι αφήνω τα πόδια μου στη θάλασσα.

Δύστυχος αυτός που είναι μόνος
κι επινοεί όνειρα για να τα ονειρευτεί!

Οι βαριές μου πλεξίδες εξερευνούν το σπίτι,
διασχίζουν τους τοίχους, ψάχνουν να σε βρουν.
Περιβάλλουν το κορμί σου, φιλούν τ' αυτιά σου.
– Καλέ μου, καλέ μου, που δεν γυρίζεις πίσω.

Τα μπράτσα μου προχωρούν στις ήρεμες οδούς:
– δρόμος ποταμών, σεληνιακή ροή... –
τα χέρια μου χαϊδεύουν όλο το κορμί σου:
– Καλέ μου, καλέ μου, που δεν γυρίζεις πίσω.

Φεύγουν τα μάτια μου, φεύγει το στόμα μου,
μέσα στην έρημη νύχτα, κανείς δεν βλέπει να περνά,
κομμάτι κομμάτι, ολόκληρη η ζωή μου,
ούτε μες στο σπίτι σου μ' ακούν να φτάνω.

Το άδειο μου δωμάτιο μόνο σκέφτεται πως κοιμάμαι...

Δύστυχος αυτός που είναι μόνος
Και παρευρίσκεται στο ίδιο του το όνειρο!

ΑΝΑΜΝΗΣΗ

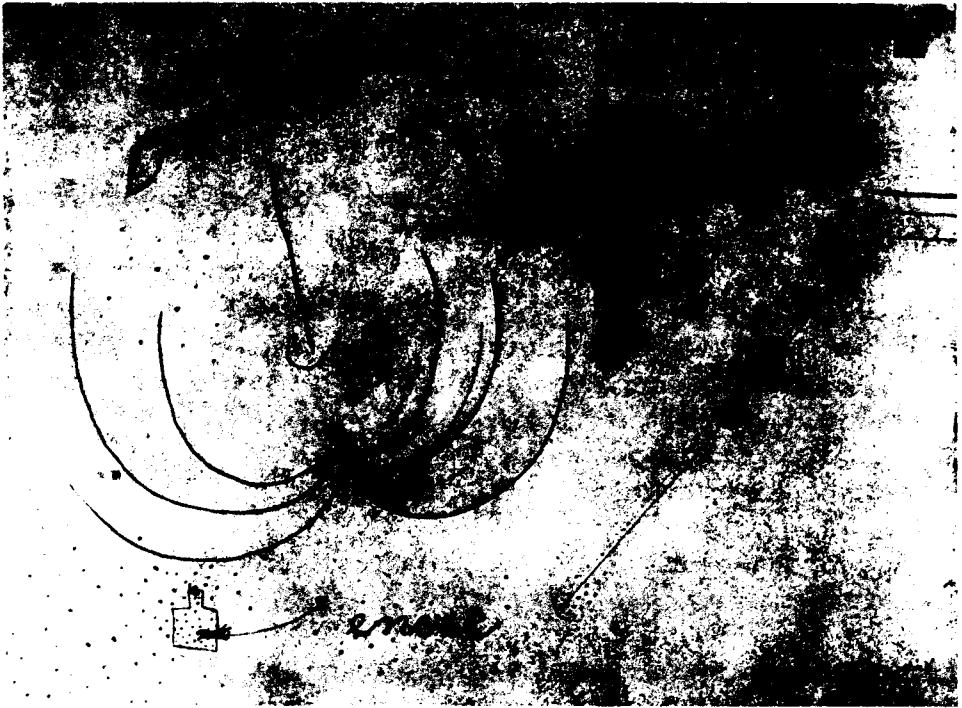
Τώρα, η στυφή μυρωδιά των λουλουδιών
φέρνει τα μάτια μου μέσα στα πέταλά τους.

Τα μαλλιά σου ήταν έτσι·
τα βλέφαρά σου ήταν έτσι, λεπτά και κυρτά.
Τ' απόγευμα εντασσόταν στις όλο βούρκο πέτρες,
που είχαν την ίδια αναπνοή με το μυστικό νερό,
με τους βρεγμένους μίσχους, με τη γύρη,
με τον τάφο και με την ανάσταση.

Κι οι άφωνες πεταλούδες
χορεύαν έτσι βελούδινα.

Σε απεικόνισα μες στη μνήμη μου, μέσα στα λουλούδια!
Άσε ν' αναδυθούν τα μάτια σου, σαν σκαραβαίοι από όνυχα,
το στόμα σου από πακερέτα γεμάτη δροσιά,

κι αυτά τα χέρια σου με τ' απαρηγόρητα μυστήρια,
με τ' αστέρια και τους σταυρούς τους,
και πολλά πράγματα τόσο παράξενα γραμμένα
μες στις φανερές τους νευρώσεις των φύλλων,
– κι ακατανόητα, ακατανόητα.

Joan Miró, Ο συγγραφέας, 1924.